

Да обуеш Европа в цървули

Никола измайсторил най-голямата архаична обувка, за да влезе в рекордите на Гинес – номер 149

Искра ЦЕНКОВА

Открай време цървълът е смятан за проста работа, наложил се и като метафора. А всъщност архаичните обувки се правят бавно, искат търпение и изкусна ръка. Цървулите на 70-годишния Никола Николов са толкова меки и удобни, че дори когато стъпват по земята, танцуват неморно. Тези уникални обувки, художествена изработка, днес играят по сцените на цяла Европа,

тропат български хора

в далечна Америка. Добре че са поръчките на танцовите състави - както у нас, така и в странство. Иначе работилничката на Никола от софийското село Бистрица

сега щеше да е глуха и празна.

Никола е сарач от над 35 години. Днес той е един от двамата занаятчии в бранша у нас с майсторски свидетелства. Други също залягат над цървулите, но повечето го надскачат по възраст.

Младите обръщат гръб на тая работа, нищо че на пръв поглед изглежда фасулска. Занаятът се усвоява с практиката, трудоемък е, чифт цървули гълта около два дни. Майсторът обаче е механизирал част от манипулациите, вместо с шило „бродира“ дупките със специална машина, иначе трябва да направи на ръка 350 прореза на левия и десния.

Никола изработва не само цървули, майстори и колани, каиши, конски атрибути - седла, юзди, оглавници, хамути. Само че тия поръчки днес са съвсем спорадични. Навремето

Другите сарачи ме надскачат по възраст, казва 70-годишният майстор Никола.

завършил текстилен техникум, работил това-онова, накрая се хванал здраво за обработената кожа. Научил занаята покрай работата със сувенири. Станал частник още през втората половина на 70-те години, изпълнявал поръчки към ширпотребна, а през 80-те започнал да изработва колани и кобури за войската и полицията. И тогава наистина се видял с пари. Поръчките валели, за да им насмогне, наел 15-ина работници. „През 90-те години, най-гладните, плащах заплати по 1000 долара. Годишно правехме по

100 хил. колана за военните

Но тогава имахме голяма армия и полиция, работа колкото искаш“, разказва Никола на сред работилничката си, отрупана с инструменти и всякакви джаджи с дълголетна история. Някои от тях са толкова стари, като менгемето например - не му знае годините. Шивашките машини също са с антикварна стойност. Купил ги преди време от предприятия, които сменяли техниката си. Част от машините открил във вторични суровини. Тая с марката „Адлер“ например е от 1930 г. най-старата, с която работи, пък е от 1925 г. Още много живот има в тях, само работа да има...

Отливът в сарашкото производство започнал през 2000 г. Китайските стоки убили и тоя занаят. Американските седла за спортна езда например са

много скъпи, около 5 хил. долара. Неговите струват около 1200 лв., а азиатските - 800 лв. Народът купува най-евтините, после идва при него да ги ремонтира. Та как да се сърдиш на младите, че се дърпат от занаята. Не само че клиентелата се е свила, но и патентният данък е непосилен - около 1000 лв., не се изкарва с цървули по 40 лв. за чифт. Той самият сключил договор за работа с фирма, иначе да е сложил отдавна катинара на работилничката.

Цървулите май са най-старите обувки на българина. Някои им викат опинци, други - връвчанки, къселета. Носели ги повече мъжете, знае се и че в някои части на България като Пловдивско, Странджанско, Разградско, не са влизали в тоалета на местните. В Западна България обаче са били важна част от облеклото, всеки е имал чифт цървули както за делник, така и за празник. В началото са правени от свинска кожа, после от говежда, биволска, телешка, дори от магарешка и конска.

У нас са познати над 30 вида - сливенски капаклии, родопски, последните са били от много дебела кожа. В Северозападна България отгоре са били с връзки, викали им сръбски. Македонските са с друг фасон, тракийските - също. Най-сложни са панагюрските. Направени са от много парчета, с дебела подметка, отдолу с войнишки габъри, издържали са и в сняг, и в кал. Най-големите майстори на цървули са

били панагюрците. Шопските са здрави, но и корави като дървени. За да държат повече и да не се пързаят, единият е бил с четината напред, другият - назад. Всички деца в едно семейство са имали само един чифт цървули. Сутрин ги е обувало най-ранобудното, другите са ходели боси, разказва майсторът, изучавал години историята на цървулите. Художествените са красиви и меки, появяват се през 50-те години, когато започва да се развива читалищната самодейност. Допреди десетина години майсторите са ги правели подгнати, плитки, а те често се изнизвали от крака на играците. Неговите са дълбоки, затова има толкова много поръчки.

Преди време Никола измайсторил и най-големия цървул за Гинес,

дълъг метър и половина, номер 149

опънал го от кожа на бик. Но се разминал на косъм със световния рекорд. Уникатът бил купен от служител на американското посолство. Преди две-три години майсторът отново се замислил да направи гигантски цървул, още по-внушителен - двуметров, но не успял да намери такава голяма кожа. Сега има друг мерак - скоро да ушие и на себе си чифт цървули. Много са леки, масажират краката при ходене. Пък и са красиви, кой каквото ще да казва. □

Цървулите на бистришкия сарач не се събуват сами по време на танци.